

kendsgerninger. Det er naturligvis vanskeligt i denne form at give udtryk for den store usikkerhed, der er inden for forskningen med alle dens forskellige teorier og tolkninger, men man kunne have sat et spørgsmåltegn hist og her for at markere usikkerheden i dateringer og udsagn. Billedmaterialet er instruktivt, og den afsluttende bibliografi, opstillet i temaform, virkelig fremragende.

Michael Linton

Per Lundström: »*De kommo vida ... Vikingars hamn vid Paviken på Gotland*«. (Sjöhistoriska museet, 1981). 144 s.

»De kommo vida till Aifur« står der på en runesten fra 900-tallets slutning, som for hundrede år siden blev fundet på Gotland. Aifur var ifølge den byzantinske kejser Konstantin Porphyrogennetos navnet på en af fosserne i Dnjepr. En anden runesten fra øen taler om vikingers besøg i Grækenland, Jerusalem, Kalifatet og Island. De fantastiske billedsten, skattefundenes over 60.000 arabiske mønter og gravfundene vidner om store internationale kontakter – mest mod øst, man har sågar fundet spor af import fra Kina. Længe har man søgt efter en havneby, en markedsplads, fra vikingetiden. I 1963 opdagede man gennem systematiske undersøgelser med bl.a. fosfatprøver ved Statens sjöhistoriska museum i Stockholm, at der fandtes spor af forhistorisk bebyggelse ved Paviken i Västergarn sogn ved Gotlands vestkyst ca. 25 km syd for Visby. Placeringen af bebyggelsen ligner Hedeby ved Hedeby Nor, da Paviken er en langstrakt sø, der løber parallelt med kysten og har forbindelse med havet gennem en ca. 1 km lang å, Västergarnsån. Uden for åmundingen findes en 1000 m lang og 20 m bred ringvold, der i høj grad

minder om voldene ved Hedeby og Birka og kan have bidraget til forsvaret af handelsvejen i vikingetid, men desværre savner man fund til belysning af datering og funktion. Selve bebyggelsen ved *Paviken*, der ligger ved søens østbred syd for Idån, blev undersøgt i årene 1967-73. Den har formodentlig dækket et areal på ca. 15.000 m², af hvilke man har udgravet 10% og registreret 10.000 artefakter, som vidner om jagt, fiskeri, husholdning, fritidsbeskæftigelser, våbenbrug, hestehold, smedie, ravslibning, glasarbejde m.v. Smykker, værktøj, ædelstene og keramik viser både indenlands produktion og stor import udefra. Formodentlig har vi her levnet fra et skibsværft, det eneste af denne slags, der hidtil er fundet. Man har fundet grej til skibsbyggeri, som på en prik ligner det, man bruger den dag i dag. Som naturligt er, fandt man også sølvmonter, de fleste fra Kalifatet (af de 123 mønter var 119 arabiske fra perioden 700-970). Det ser ud til, at bebyggelsen har været i brug til ca. år 1000 – bopladsen gik altså til grunde en generation efter Birkas fald. Gennem talrige kulturhistoriske udblik til nyere og moderne tid giver forfatteren, der er chef for Statens sjöhistoriska museum, en udmærket basis for analysen af stedets forudsætninger og funktion. Nøgternt og sagligt fremlægger han sit materiale. Bogen er et godt eksempel på arkæologisk videnskab, når den er bedst. Billedmaterialet er usædvanlig smukt, kort og tegninger af høj karat. Til sidst diskuterer forfatteren Gotlands forsvarssystem: øens kaster, administrative inddeling og havnebaser. Indsat i en større sammenhæng virker det nærmest, som om Paviken har været en slags sæsonpræget marked, en teori man også har arbejdet med, når det gælder det ældste Ribe.

Michael Linton